

DELOVANJE OBČINSKEGA UPRAVNEGA ORGANA ZA OBRAMBO ORMOŽ MED VOJNO LETA 1991

1. Kratka predstavitev Občine Ormož

Občina Ormož je taka, kot je bila med vojno za Slovenijo, od leta 1958. Obsegala je dobrih 212 km² ali natančno 21.212 ha, na njenem območju je živelo približno 18.000 prebivalcev, na osem krajevnih skupnosti pa se je delila že leta 1964.

Ne glede na obetavno stopnjo industrializacije je bila glavna gospodarska panoga Občine Ormož kmetijstvo. Med obdelanimi zemljišči jih je bila četrtna v družbeni, tri četrtine pa v zasebni lasti. V družbeni lasti je bilo približno 45 odstotkov vinogradov, tretjina sadovnjakov, desetina pašnikov in približno sedem odstotkov travnikov.

Družbeni sektor je v kmetijski dejavnosti od leta 1967 obvladoval Kmetijski kombinat Jeruzalem Ormož.

Kmečka gospodarstva v zasebnem sektorju so bila sicer številna, vendar zaradi premajhnega obsega niso ustvarjala tržnih viškov in lastnikom omogočila preživetja brez iskanja dodatnih virov zaslužka. Kmečki ljudje so se tako tudi tukaj začeli zaposlovati zunaj kmetijske dejavnosti in se preseljevati v mesta. Kljub temu je še vedno veliko delavcev, zaposlenih v industriji, živelo na vasi, povečevalo pa se je število dnevnih migrantov, torej delavcev, ki so se vsak dan vozili iz kraja bivanja na sosednji Ptuj ali še naprej v Maribor.

V Občini Ormož je bilo zaposlenih približno 3000 ljudi, kar je le 15,8 odstotka občinskega prebivalstva. Največ zaposlenih, in sicer 25,3 odstotka, je živelo v KS Ormož, najmanj v KS Kog, v kateri je bil delež zaposlenih 8,2 odstotka, in v KS Tomaž le 6,2 odstotka. Skoraj 2000 ljudi, kar je več kot 60 odstotkov, je vsak dan odhajalo na delo zunaj kraja bivanja. Kljub industrializaciji je bil delež zaposlenih v industriji v Občini Ormož razmeroma majhen.

Med večjimi zaposlovalci so bili Opekarna Ormož, Gradbeno podjetje Ograd

Ormož, Žaga Ormož, ki je delovala v okviru delovne organizacije Marles Maribor, Ormoška pekarna, ki je v obravnavanem obdobju delovala kot Intes TOZD Kruh-pecivo Pekarna Ormož, oljarna, ki je delovala v Kmetijskem kombinatu Jeruzalem Ormož, Tovarna Jože Kerenčič Ormož, opredeljena kot nosilec industrijske proizvodnje v občini, obrat Droge v Središču ob Dravi, Tovarna kovinske opreme Primat, TOZD Bančna oprema Ormož, Moda Gornja Radgona, Obrat Tomaž oziroma Tekstil TOZD Tonosa, obrat Konfekcija Tomaž pri Ormožu oziroma Tekstil pletilstvo Prosenjakovci, Tovarna sladkorja Ormož, Peko Tržič in TOZD Proizvodnja obutve Ormož.

Ob povečevanju kupne moči prebivalstva se je širila tudi trgovinska mreža. Poleg manjših trgovin v mestu in okolici so v Ormožu leta 1978 zgradili novo blagovno hišo. Njena investitorja sta bila TOZD Preskrba Poljčane in TOZD Koloniale, oba v sklopu SOZD TIMA Maribor. Večja naložba v trgovinski dejavnosti je bila še gradnja trgovske hiše v Središču ob Dravi.

2. Občinski upravni organ za ljudsko obrambo Občine Ormož

Zaposleni Občinskega upravnega organa za ljudsko obrambo Občine Ormož so skrbeli predvsem za:

- izvajanje nabora in napotitev na služenje vojaškega roka,
- popolnjevanje vojaških enot TO z vojaškimi obvezniki in materialno-tehničnimi sredstvi (MTS) iz popisa,
- pozivanje vojaških obveznikov na vaje in mobilizacijo,
- popolnjevanje, opremljanje in usposabljanje CZ,
- popolnjevanje, opremljanje, usposabljanje ter urjenje voda za zveze in kriptozščito,
- obrambne priprave civilnega sektorja,
- usklajevanje obrambnih nalog v Izvršnem svetu Skupščine Občine Ormož,
- zagotavljanje materialne in zdravstvene oskrbe TO in drugih komponent obrambe ter zaščite v občini,
- zagotavljanje pretoka šifrirane pisne korespondence z nadrejenimi.

Občinski upravni organ za ljudsko obrambo Občine Ormož je v 80. letih prejšnjega stoletja skrbel za razporejanje in vpoklic vojaških rezervistov za strukture JLA, milico ter TO. Na vojaško dolžnost je bilo razporejenih 1345 občanov, od tega največ v enote JLA, in sicer 748 rezervistov, v TO je bilo razporejenih 526 vojaških obveznikov, v enote milice pa le 71 vojaških obveznikov. Pri razporejanju vojaških obveznikov so v rezervne enote JLA razporedili mlajši kader takoj po vrnitvi s služenja vojaškega roka, v TO pa je bil

navadno razporejen starejši kader, ki naj bi pred tem »odslužili« v rezervi JLA, vendar v obravnavanem obdobju ni bilo nobeno pravilo dosledno spoštovano. V milico so razporedili dobro usposobljene in visoko motivirane vojaške obveznike, in sicer tiste, ki so vojaški rok odslužili v vojaški policiji in so bili izbrani za dolžnost v milici.

Občinski upravni organ za ljudsko obrambo Občine Ormož je leta 1991 vodil sekretar diplomirani obramboslovec Bojan Rajh, ki je dolžnost načelnika 6. junija 1991 po načrtovani kadrovske spremembi sprejel od Jožeta Korbana. Pred tem je Bojan Rajh opravljal strokovne naloge s področja obrambnih priprav v oddelku za gospodarstvo Občine Ormož.

V Občinskem upravnem organu za ljudsko obrambo Občine Ormož so bili zaposleni Hilda Zadavec, Boris Vrbančič, Zoran Poš, Jože Praprotnik in Danilo Hergula.

3. Neposredne priprave Občinskega upravnega organa za ljudsko obrambo Občine Ormož

20. marca 1991 se je v. d. sekretarja Jože Korban udeležil sestanka na sedežu PŠTO za vzhodnoštajersko pokrajino, ki ga je sklical poveljnik Vladimir Milošević. Na sestanku so načelniki občinskih upravnih organov za ljudsko obrambo dobili natančne informacije o stanju v JLA in o njeni vlogi ob uvedbi izrednih razmer v Jugoslaviji, o nameri predsedstva Republike Slovenije ob prevzemu pristojnosti vrhovnega poveljnika pri vodenju obrambnih sil v Republiki Slovenije.

Na sestanku so načelniki dobili naloge:

- pripraviti natančne evidence slovenskih vojakov, podčastnikov in častnikov v JLA,
- pregledati mobilizacijska zbirališča (MZ) JLA v občini,
- sklicati rezervne oficirje iz rezervne sestave JLA,
- posodobiti načrte zdravstvene oskrbe,
- pripraviti natančen kataster vojaških objektov v občini.

Usmeritve na sestanku so bile, da se zahtevki JLA za mobilizacijo rezervnih enot ne izpolnijo, rok za izvedbo nalog je takoj in delo občinskih upravnih organov za ljudsko obrambo mora potekati neprekinjeno, torej rednega delovnega časa ni bilo več.

V. d. sekretarja Jože Korban si je zapisal opozorilo, da je opazovanje delovanja občinskih upravnih organov za ljudsko obrambo stalna naloga varnostnih

organov JLA, zato je bilo treba prikriti povečan obseg dejavnosti in prikazati običajno delovanje.

Po vrnitvi v Ormož je sekretar najprej sklical sestanek z zaposlenimi Občinskega upravnega organa za ljudsko obrambo Občine Ormož, nato pa je prenesel celovito informacijo vodstvu Občine Ormož.

Čeprav v Občini Ormož ni bilo vojaške infrastrukture in posadke JLA, je takoj začel veljati sklep o prepovedi vstopa in gibanja aktivnih pripadnikov JLA v občinski zgradbi.

Marca 1991 so bili na služenje vojaškega roka poslani le štirje naborniki. Z vsemi, ki so bili predvideni za služenje, se je Boris Verbančič pogovoril in jih seznanil, da lahko odhod na služenje odklonijo, kar jih je nekaj tudi naredilo.

V tem času je bilo pred ormoškim gradom, v katerem je bil sedež Občinskega upravnega organa za ljudsko obrambo Občine Ormož, opaženo osebno vozilo z vojaško registracijo, v njem pa je sedel oficir v službeni uniformi. Pripadniki OŠTO in zaposleni Občinskega upravnega organa za ljudsko obrambo Občine Ormož so se vedli, kot da ga niso opazili.

25. aprila je bil v Poljčah sestanek načelnikov občinskih upravnih organov za ljudsko obrambo z ministrom za obrambo Republike Slovenije, ki je predstavil takratne vojaško-politične razmere v državi in Sloveniji. Načelnike je seznanil s pripravo in uvajanjem nove zakonodaje samostojne ter suverene Republike Slovenije, reorganizacijo TO, ukinjanjem OŠTO in oblikovanjem ObmŠTO. Načelniki so bili seznanjeni s predpisi glede nove slovenske vojaške uniforme in uvajanjem nove slovenske vojaške knjižice.

V tem obdobju so se v Občinskem upravnem organu za ljudsko obrambo Občine Ormož lotili evidentiranja podjetij za zagotavljanje oskrbe TO, občinskih organov in policije v vojnih razmerah ter za namestitve njihovih enot na terenu.

27. aprila so v Občinskem upravnem organu za ljudsko obrambo Občine Ormož od Republiškega sekretariata za ljudsko obrambo dobili nalogo za poostritev varovanja nabornih evidenc. Naborna dokumentacija je bila shranjena v ognjevarni omari na postaji milice v Ormožu.

Maja je Občinski upravni organ za ljudsko obrambo Občine Ormož na zahtevo 73. ObmŠTO opravil več vpoklicev vojaških obveznikov v enote TO, urejal pa je tudi upravne zadeve glede preložitve opravljanja vojaške obveznosti in

ugotavljanja vzrokov za neodziv na vpoklic.

Izvajali so ukrepe novih smernic Predsedstva RS o ukrepih pripravljenosti, na podlagi katerih so morali vsi občinski organi in drugi izvajalci obrambnih ter zaščitnih nalog pripraviti nove obrambne dokumente.

Sledili so inšpekcijski pregledi obrambne dokumentacije na območju odgovornosti Občinskega upravnega organa za ljudsko obrambo Občine Ormož.

Uvedeno je bilo neprekinjeno dežurstvo v Izvršnem svetu SO in občinskem centru za obveščanje.

Občinski upravni organ za ljudsko obrambo Občine Ormož je zelo pozorno izvedel vse predpisane postopke za napotitev nabornikov na služenje vojaškega roka v 710. učnem centru v Pekrah.

Zaposleni v Občinskem upravnem organu za ljudsko obrambo Občine Ormož so pozorno spremljali vse, kar se je dogajalo pred 710. učnim centrom v Pekrah, in vzpostavili stik s svojci slovenskih vojakov na služenju vojaškega roka v TO.

Konec maja je Občinski upravni organ za ljudsko obrambo Občine Ormož sprejel zahteve 73. ObmŠTO in milice za oskrbo v vojni.

4. junija se je sekretar udeležil sestanka načelnikov občinskih upravnih organov za ljudsko obrambo z ministrom za obrambo RS, obravnavali pa so naloge iz izvajanja vojaške mobilizacije TO in zagotavljanje 30-dnevne materialne ter zdravstvene oskrbe TO in milice.

Minister je načelnike seznanil z aktualnimi vojaško-političnimi razmerami v Jugoslaviji.

Junija so se zaposleni Občinskega upravnega organa za ljudsko obrambo Občine Ormož ukvarjali s konkretnimi nalogami za 73. ObmŠTO.

12. junija je na PŠTO potekal sestanek s poveljnikom Vladimirjem Miloševičem in pokrajinskim koordinatorskim Janezom Drevenškom. Na sestanku so izvedeli, da lahko do osamosvojitve pride v najkrajšem času, zato se je bilo treba nemudoma lotiti ustanovitve zbirnih centrov za Slovence, ki se bodo vrnili iz JLA z željo, da se vključijo v TO.

Junija so se pripadniki Občinskega upravnega organa za ljudsko obrambo Občine Ormož usklajevali s komandirjem postaje milice Ormož Juretom Fermetom za reševanje svojih zahtevkov in pri upoštevanju usmeritev z varnostnega področja.

Občinski upravni organ za ljudsko obrambo Občine Ormož je vzpostavil vod zvez in kriptozasčite. Poveljnik enote je bil podporočnik Erik Zadravec, nesebično pomoč pri vodenju enote pri pripravah, aktiviranju in delovanju na strokovnem področju pa mu je zagotovil Boris Verbančič.

Naloga voda zvez in kriptozasčite Občine Ormož je bila zagotavljanje žičnih, radijskih in kurirskih zvez ter kriptozasčite podatkov za vodstvene organe Občine Ormož.

Vod je bil opremljen z radijskimi sredstvi in telefonsko centralo, prav tako so imeli pripadniki enote dobro osebno opremo ter kakovostno osebno oborožitev za obrambo. Pripadniki voda so za zbiranje obveščevalnih podatkov veliko uporabljali tudi svoje radioamaterske postaje. Ugotovitve in opažanja so redno posredovali Regijskemu centru za obveščanje Maribor.

Vod zvez in kriptozasčite je bil med vojno na več vojnih lokacijah. Najprej je bil v vaškem domu v Pavlovcih, nato se je zaradi bojazni, da so ga odkrili, selil v Litmerk in med vojno še ponoči na Runeč, kjer je ostal do konca delovanja.

4. Organizacija dela v vodu na Runču

Zaradi številčnosti voda in majhnih nastanitvenih zmogljivosti se je Boris Verbančič odločil, da bo formacijo zmanjšal na polovico. Tako je že nekaj dni po začetku spopadov polovico pripadnikov poslal domov, druga polovica pripadnikov pa je potem nemoteno in veliko laže delovala.

Poudariti velja tudi, da so svojo novo oborožitev, in sicer nove avtomatske puške M-70 AB2, dali pripadnikom TO, zase pa so obdržali le dve in nekaj pištol.

Pripadniki voda so bili Bojan Bugar, Danilo Korotaj, Luka Hernja, Jože Kosi, Rado Antolič, Feliks in Darko Vernik, Branko Hasaj ter Jože Granduč.

5. Pregled ukrepov pripravljenosti, ki jih je izvedel Občinski upravni organ za ljudsko obrambo Občine Ormož pred vojno

Zaposleni Občinskega upravnega organa za ljudsko obrambo Občine Ormož so pri načrtovanju ukrepov pripravljenosti sledili predpisani metodologiji. Tako so 15. maja 1991 na prvi stopnji kot prvi ukrep načrtovali uvedbo neprekinjenega dežurstva. Pri tem je Danilo Hergula do 25. maja pripravil seznam občinskih funkcionarjev za dežurstvo, Bojan Rajh, ki je bil ob pekrskih dogodkih 23. maja premeščen na sekretariat za ljudsko obrambo, je opravil vse za zagotovitev pogojev za dežurstvo, Jože Korban je poskrbel za dosegljivost sodelavcev Občinskega upravnega organa za ljudsko obrambo Občine Ormož, predsednik Izvršnega sveta SO Ormož pa dosegljivost najpomembnejših funkcionarjev.

Kot drugi ukrep so zagotovili dosegljivost nujnega dela skupin za prenos mobilizacijskih signalov in ukazov za izvajanje ukrepov pripravljenosti. Za nalogo je bil določen Zoran Poš, rok za izvedbo pa je bil 31. maj. Izbral je potrebno število članov skupine za prenos signalov in ukazov ter posodobil dokumente skupine za sprejem in posredovanje ukaza za izvajanje ukrepov pripravljenosti. Z vso odgovornostjo je načrtoval usposabljanje pripadnikov skupine za prenos ukazov in jih seznanil z možnostjo uvedbe ukrepa.

Tretji ukrep, in sicer stalno dosegljivost enot za zveze, je kot svojo odgovornost prevzel Boris Verbančič. Do 31. maja je pregledal in posodobil sezname popolnjenosti z moštvom in materialno-tehničnimi sredstvi, pregledal in posodobil dokumente za mobilizacijo, preveril sklic starešin, obnovil mobilizacijska zbirališča (MZ) ter ob sklicu pripadnike enote opozoril na možnost mobilizacije enote.

Stalno dosegljivost osnovnih izvajalcev vojaške mobilizacije TO sta kot četrti ukrep prevzela Jože Korban in Jože Prapotnik. Nalogo sta opravila tako, da so najprej posodobili obrambne priprave v Občinskem upravnem organu za ljudsko obrambo Občine Ormož, pri izvedbi naloge pa so sodelovali tudi drugi referenti. Jože Prapotnik se je lotil uskladitve priprav z OŠTO. Nato je posodobil seznam inštruktorjev in dokumentov vodij komisij v KS ter drugih delov pozivnega sistema. 10. junija je sklical inštruktorje in skupaj z njimi obnovil naloge pozivanja. Istega dne sta Jože Korban in Aleksander Štampar iz 73. ObmŠTO preverila ustreznost MZ, predvsem elemente tajnosti in zavarovanja.

Peti ukrep je bila okrepitev varovanja sedežev upravnih organov za obrambo, štaba TO, vodstva občine in objektov posebnega pomena z internim

varovanjem. Izvršni svet SO Ormož je 25. maja izdal akt o določitvi objektov posebnega pomena za obrambo in zaščito v Občini Ormož.¹ Do 31. maja je Jože Korban uredil načrte po seznamu glede na nosilce zavarovanja. Za 5. junij je načrtoval sklic načelnikov NZ in namestnikov, da bi posodobili dodeljene naloge. Nato je seznanil poslovodne organe z najnujnejšimi ukrepi varovanja.

Bojan Rajh je v sodelovanju z drugimi upravnimi organi Občine Ormož pripravil načrte materialne in zdravstvene oskrbe.

Za okrepljeno varovanje izpostavljenih oseb in objektov sta skladno z načrti po posebni odredbi RSLO Zoran Poš in Boris Verbančič poskrbela za dodelitev orožja zaposlenim Občinskega upravnega organa za ljudsko obrambo Občine Ormož.

Jože Korban je do 31. maja pripravil načrte za aktiviranje NZ za varovanje najpomembnejših objektov, pravočasno seznanil načelnike in namestnike NZ z nalogami in jih usmerjal pri pripravi moštva. Načelniki NZ v Občini Ormož so bili povabljeni na sestanek, ki je bil 7. junija v dvorani ormoškega gradu.²

Bojan Rajh je poskrbel za pripravo izvedbe mobilizacije in uporabo TO v izrednih razmerah ter vzpostavil sodelovanje s pristojnim organom za preskrbo pri uvedbi racionirane prehrane in z občinskim trgovskim podjetjem Zarja Ormož, ki je bil neposredni nosilec preskrbe v občini.

Na višji stopnji so zaposleni Občinskega upravnega organa za ljudsko obrambo Občine Ormož skrbeli za več ukrepov, med njimi pa je bilo zavarovanje infrastrukturnih objektov na poštah, v elektro podjetjih, železniškem gospodarstvu in radiodifuziji ter objektih, pomembnih za osnovno preskrbo prebivalstva. Tako je Jože Korban do 25. maja pripravil predlog akta, s katerim je IS SO določil objekte posebnega pomena.

V okviru izvajanja drugega ukrepa je Bojan Rajh v sodelovanju z drugimi upravnimi organi skrbel za zagotovitev materialne in zdravstvene oskrbe TO na območju uporabe, in sicer za nastanitev, prehrano ter zdravstveno oskrbo, po zahtevah OŠTO in uskladi načrte z izvajalci za delovanje na mirnodobnih lokacijah.

Jože Prapotnik je prevzel skrb za sprejem vojaških obveznikov iz Republike Slovenije, ki so bili na služenju vojaškega roka v JLA. V okviru te naloge je

1 Izvršni svet SO Ormož, št. 864/1, z dne 25. maja 1991.

2 Občina Ormož, Sekretariat za ljudsko obrambo, št. 805/1, z dne 3. junija 1991.

poskrbel za uskladitev varovanja z milico in TO ter za napotitev v zbirni center, če so odslužili sedem mesecev ali daljši vojaški rok, pa jih je premestil v rezervo.

Jože Korban je načrtoval ukrepe za oviranje umika materialno-tehničnih sredstev, blokade in oviranje manevra sil JLA v občini tako, da je uskladal naloge z upravni organi ter podjetji.

Za neprekinjeno dežurstvo v OCO so bili po seznamu predvideni Stanko Medik, Anton Prapotnik, Stanka Premuš, Ivo Rajh, Janez Zadavec, Boris Antolič, Dragan Krstič, Minka Rajh, Srečko Kociper, Vili Trofenik in Franc Škorjanc.

3. junija je Občinski upravni organ za ljudsko obrambo Občine Ormož dobil od 73. ObmŠTO dopis Z 32-2/91, s katerim so izrazili potrebe za 30 dni vojne:

- živila, skupaj 19.990 kilogramov, v skupni vrednosti 714.175,30 din;
- pisarniški material v skupni vrednosti 169.425,90 din;
- 151 kubičnih metrov vode za pitje v skupni vrednosti 1.120,30 din;
- gorivo in mazivo, skupaj 33.620 kilogramov, v skupni vrednosti 55.852,30 din;
- potrošni material za vzdrževanje transportnih vozil v skupni vrednosti 20.455,30 din;
- sedem različnih akumulatorjev v skupni vrednosti 17.840 din;
- intendantska sredstva in sredstva za tehnično vzdrževanje v skupni vrednosti 1.774.677 din.

Občinski upravni organ za ljudsko obrambo Občine Ormož je štabu CZ zagotovil prostore za delovanje štaba in enot, ki so sodelovali pri zaščiti in reševanju, ter telefonske in radijske zveze.

Občinski center za obveščanje je imel 24-urno dežurstvo, spremljal je dogajanje v občini ter informacije za obrambo, zaščito in reševanje ter s štabi CZ KS deloval na postaji RT-10 na kanalu 1, ki je bil neprekinjeno vklopljen.

Štab CZ je strukturo popolnil s pomembnim kadrom v štabih CZ v KS, enotah za zveze in v splošnih enotah CZ ter jih opremil s sredstvi za osebno zaščito.

Štab je posodobil načrte zaklanjanja, v njegovem okviru pa so preverili kletne prostore v stanovanjskih blokih in drugih objektih, jih pripravil za uporabo kot zaklonišča dopolnilne zaščite ter jih opremil s potrebnimi materialno-tehničnimi sredstvi, in sicer vrečami, peskom, lesom ter drugim. Pripravil je oznake za usmerjanje ljudi v zaklonišča.

Štab je preučil tudi možnosti za gradnjo zaklonilnikov po načrtih zaklanjanja.

Za potrebe zaščite si je štab CZ prizadeval zagotoviti dovolj priročnih sredstev za reševanje, in sicer krampe, lopate, škripce ter lahko mehanizacijo. V mestih so bili jasno označeni območja za zbiranje materialno-tehničnih sredstev za reševanje in deponije za odlaganje ruševin ter materiala, ki bi nastal pri utiranju poti do zasutih.

V štabu CZ so ocenili število ljudi, ki bi jih bilo treba začasno izseliti oziroma evakuirati, in predvideli, koliko ljudi lahko vključijo v akcije reševanja in iskanja zasutih. Predvideli so tudi obseg priseljevanja ljudi v posamezne krajevne skupnosti iz ogroženih okolij.

Štab je opravil tudi zelo pomembne ukrepe zagotavljanja preskrbe s pitno vodo, življenjskimi potrebščinami in zdravstvenimi storitvami.

Štab CZ je imel v pripravljenosti sile za opravljanje zelo različnih nalog za asanacijo območja, in sicer identifikacijo in pokop mrtvih, pokop kadavrov, odvoz ruševin, dezinfekcijo, deratizacijo in dekontaminacijo ter popravilo komunalne infrastrukture.

V štabu CZ so preverili usklajevanje z elektro podjetji za izklop električne energije oziroma javne razsvetljave, ki bi ga izvedli ob nevarnosti zračnih napadov ponoči.

Štab CZ je uskladil organizacijo zagotavljanja prve medicinske pomoči na prizadetih območjih, iskanje ranjenih in poškodovanih, izmik ranjenih z območja ter njihov prevoz v zdravstvene ustanove.

Štab CZ se je povezal s poveljniki GZ in PGD ter preveril pripravljenost operativnih gasilskih enot. Poudarek je bil na preverjanju kadrovske popolnitve na mestih voznik in strojnik.

6. Občinski upravni organ za ljudsko obrambo Občine Ormož v vojni za Slovenijo leta 1991

V Občini Ormož so se takoj po prejemu Smernic o ukrepih za pripravljenost v povezavi s plebiscitarno odločitvijo lotili načrtovanja dejavnosti za območje svoje odgovornosti. Procesi za uresničitev nalog so se začeli tako, da bi jih nosilci končali 10. junija. Pekrski dogodki 23. maja so pospešili priprave in izvedbo ukrepov. Tako je Upravni organ za gospodarstvo brez zadržkov začel načrtovati in zagotavljati preskrbo enotam TO skladno z zahtevkom 73. ObmŠTO. Obseg izvedene mobilizacije TO v Občini Ormož je bil bistveno

manjši od sprejetega organizacijsko-mobilizacijskega razvoja enot TO. Na zmanjšanje obsega mobilizacije TO je vplivalo dejstvo, da je JLA večino orožja TO premestila v vojaško skladišče Kidričevo.

Občinski Sekretariat za ljudsko obrambo Ormož je 21. junija izdal zahteveke za organizacijo oviranja Tovarni sladkorja Ormož, Združenju samostojnih obrtnikov Ormož, Mercatorju Ograd Ormož in Komunalnemu podjetju Ormož.³ Omenjene organizacije so morale vzpostaviti ovire oziroma barikade na komunikacijah:

- Tovarna sladkorja Ormož na komunikaciji Ormož–Varaždin na mostu na reki Dravi v Ormožu;
- Združenje samostojnih obrtnikov Ormož na cesti Ormož–Čakovec na mostu na reki Zeleni na meji med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško;
- Mercator Ograd na cesti Ormož–Čakovec na mostu na Kravjak.

Oskrba TO se je začela tretji dan po napadu.

V drugi polovici junija se je Občinski upravni organ za ljudsko obrambo Občine Ormož pospešeno pripravljaj na oviranje komunikacij na svojem območju. V sodelovanju s pripadniki 73. ObmŠTO so presodili o potrebah oviranja prihoda JLA predvsem na treh smereh. Določili so lokacije za postavitve ovir pri mejni kontrolni točki na meji z Republiko Hrvaško v Središču ob Dravi, območje Kravjak v Pušencih na cesti Središče ob Dravi–Ormož in na mostu čez reko Dravo v Ormožu. Pokazalo se je, da so se pri izbiri mikrolokacij za barikade odločili povsem pravilno.

Poleg tega so v Občinskem upravnem organu za ljudsko obrambo Občine Ormož uskladili še železniške zapore v Pušencih na cesti Središče ob Dravi–Ormož, v Ormožu, tik za barikado na mostu in v Mihovcih pri Veliki Nedelji. Občinski upravni organ za ljudsko obrambo Občine Ormož je imel nekaj težav pri vzpostavljanju zvez z ŽTP Ljubljana, ko je bilo treba izvesti načrtovano postavitve vlakovnih kompozicij na železniške prehode, vendar je bila naloga pravočasno opravljena.

Organizatorji postavljanja barikad iz Občinskega upravnega organa za ljudsko obrambo Občine Ormož niso imeli težav z lastniki vozil za postavitve v barikado. Dan pred napadom so bili tovorna vozila in gradbeni stroji pripravljeni za postavitve v barikade.

³ Občina Ormož, Sekretariat za ljudsko obrambo, Zahtevke za organizacijo oviranja, akt, št. 843/6-91, z dne 21. junija 1991.

Oklepno-mehanizirana kolona, ki je napredovala proti Ormožu iz smeri Varaždina, se je ustavila pred barikado na ormoškem mostu.

Na meji v Središču ob Dravi oklepne kolone ni bilo mogoče ustaviti ali resneje ovirati, saj je bilo mogoče tovarnjake, ki so bili postavljeni v barikado na mostičku na meji med Republiko Hrvaško in Republiko Slovenijo, obiti, enota TO, ki je varovala barikado, pa ni bila opremljena s protioklepnimi sredstvi. Kolona JLA je iz Središča ob Dravi napredovala do vasi Frankovci, kjer jo je za krajši čas ustavila barikada v Kravjaku, sestavljena iz težkih traktorjev, prikolic in hlodovine. Pripadniki enote TO koloni JLA niso mogli preprečiti napredovanja proti Ormožu. Tudi vlakovna kompozicija na železniškem prehodu v Pušencih je bila prešibka ovira, zato so jo oklepniki zlahka premagali.

V času prodiranja oklepne kolone JLA iz Središča ob Dravi v Ormož so zaposleni Občinskega upravnega organa za ljudsko obrambo Občine Ormož s pomočjo načelnika avtobusne postaje Ormož Franca Krnjaka sestavili novo, močnejšo barikado v križišču Ptujске in Kolodvorske ulice pri Timi. Vanjo so postavili avtobuse podjetja Certus in Komunalnega podjetja Ptuj ter tovarnjake Cestnega podjetja Ptuj. Ta barikada je bila tudi opremljena s protitankovskimi minami. Z njo so ustavili oklepno kolono JLA šestih tankov T-55, poveljniško vozilo in tank za izvlačenje, prodirala pa je iz Središča ob Dravi. Tako so ji preprečili, da bi intervenirala na barikadi na mostu čez Dravo v Ormožu. V poskusu preboja barikade pri Timi je prišlo do obstreljevanja, v katerem so bili teže ranjeni oficir JLA in civilista, ki sta bila v tem času pri barikadi. Po neuspešnem poskusu preboja se je oklepna kolona umaknila iz Ormoža proti Ljutomeru.

Tako med vojno za Slovenijo čez ormoški most čez Dravo ni prišel niti en vojak JLA.

Občinski upravni organ za ljudsko obrambo Občine Ormož se je zaradi varnosti, saj je tankovska kolona obstala na njegovem dvorišču, preselil na vojno lokacijo, kjer je ostal do umiritve razmer v Ormožu.

7. Narodna zaščita

Občinski upravni organ za ljudsko obrambo Občine Ormož je junija sklical načelnike Narodne zaščite (NZ), jih seznanil z razmerami in jim dodelil naloge na podlagi prilagojenih načrtov. Načelniki NZ so dobili sklep Izvršnega sveta Občine Ormož za varovanje objektov.⁴

⁴ Občina Ormož, Sekretariat za ljudsko obrambo, Sklep Izvršnega sveta SO Ormož za varovanje objektov, št. 805/2, z dne 5. junija 1991.

Aktiviranje enot NZ je potekalo brez posebnosti, težava je bila le pomanjkanje orožja, zato je Občinski upravni organ za ljudsko obrambo Občine Ormož bolj angažiral lovce z ustreznim orožjem, pri tem pa je upošteval omejitve, ki izhajajo iz mednarodnega vojnega prava. Sekretariat za ljudsko obrambo Občine Ormož je 30. junija izdal soglasje za mobilizacijo NZ v krajevnih skupnostih.⁵

8. Vrnitev iz JLA in prestop v TO

Med vojno je na območju odgovornosti Občinskega upravnega organa za ljudsko obrambo Občine Ormož na slovensko stran v Središču ob Dravi prestopil en vojak JLA, skupaj se jih je v Občini Ormož prijavilo sedem, po izjavah staršev pa je bil en vojak v TO na Ptuj in en vojak v TO Novo mesto.⁶ Zaposleni Občinskega upravnega organa za ljudsko obrambo Občine Ormož so ga na predviden način prepeljali do zbirnega centra. Od Slovencev, ki so bili zaposleni v JLA, je med vojno prestopil častnik po činu stotnik, svoj prestop pa je najavil še rojak pilot, vendar se je pozneje za njim izgubila vsaka sled. Domnevno svoji družini ni mogel pravočasno urediti vrnitve v Slovenijo.

Iz vojašnic JLA je do 17. julija 1991 v Slovenijo pobegnilo sedem Ormožanov, ki so bili na služenju vojaškega roka, dva pa sta prišla pozneje. Enote JLA so v Občinski upravni organ za ljudsko obrambo Občine Ormož poslale »tiralice« za pobeglimi vojaki in zahtevale, da jih Občinski upravni organ za ljudsko obrambo Občine Ormož čim prej vrne v enote JLA. Slovenske oblasti JLA niso vrnile nobenega vojaka, prav tako vojaška policija ni odpeljala nobenega vojaka. V Občinskem upravnem organu za ljudsko obrambo Občine Ormož so imeli podatek, da so se pobegli vojaki skrili ali odšli v tujino.

Delo Občinskega upravnega organa za ljudsko obrambo Občine Ormož se je po podpisu brionske deklaracije normaliziralo, namesto s pritiski JLA so se ukvarjali z zahtevki direktorjev ormoških podjetij, ki so pričakovali, da njihovih delavcev ne bodo vpoklicali v enote TO, ki so varovale »južno mejo«. Zaposleni Občinskega upravnega organa za ljudsko obrambo Občine Ormož so se čudili, da so vsi vojaški obvezniki nepogrešljivi na delovnih mestih kot vodilni ali pomembni delavci v proizvodnji. Podobno je bilo z vpoklicanimi motornimi vozili. Vodilni v Občinskem upravnem organu za obrambo Občine Ormož so se sestali z vsemi direktorji ormoških podjetij in uskladili svoje potrebe z zakonskimi obveznostmi. Tako so našli skupno rešitev in zadovoljivo rešili

5 Občina Ormož, Sekretariat za ljudsko obrambo, akt, št. 805/5-91, z dne 30. junija 1991.

6 Občina Ormož, Sekretariat za ljudsko obrambo, Poročilo o prebeglih vojaki, št. 821/18, z dne 17. julija 1991.

težave vpoklica vojaških obveznikov v obojestransko korist.

9. Viri

- Dopolnilo ukaza RŠTO, SZ 847/35, z dne 24. junija 1991.
- Fišer, Miran, Prispevek k analizi virov kadrovske popolnitve Teritorialne obrambe občine Ormož v obdobju 1980 do 1990. Zbornik referatov 40 let TO, OZVVS Ormož, 2008.
- Fišer, Miran, Vojna za Slovenijo leta 1991 in vojaški obvezniki z območja Občine Ormož. Zbornik referatov ob 20-letnici samostojnosti RS, Pokrajinski muzej Ormož Ptuj, 2011.
- Gasilska zveza Ormož, Poročilo o izvajanju aktivnosti v času agresije na Republiko Slovenijo, z dne 8. julija 1991.
- Kersnik, Zdenka, Občina Ormož v 70. in 80. letih 20. stoletja. Zbornik referatov 40 let TO, OZVVS Ormož, 2008.
- Luskovič, Anton, Občinski štab Teritorialne obrambe (OŠTO) kot vojaškostrokovni organ predsednika skupščine. Zbornik referatov 40 let TO, OZVVS Ormož, 2008.
- Občina Ormož, Občinski štab za Civilno zaščito, Poročilo o delu, številka 851/38, z dne 1. avgusta 1991.
- Občina Ormož, Sekretariat za ljudsko obrambo, Načrt uresničevanja smernic o ukrepih za pripravljenost v nadaljnjem postopku osamosvajanja Republike Slovenije.
- Občina Ormož, Sekretariat za ljudsko obrambo, Poročilo o delu voda za zveze junij–julij 1991, številka 893/19, z dne 5. septembra 1991.
- Občina Ormož, Sekretariat za ljudsko obrambo, Poročilo o prebeglih vojaki, številka 821/18, z dne 17. julija 1991.
- Občina Ormož, Sekretariat za ljudsko obrambo, vabilo za sestanek načelnikov NZ, številka 805/1, z dne 3. junija 1991.
- Občina Ormož, Sekretariat za ljudsko obrambo, Zahtevak za organizacijo oviranja, številka 843/6-91, z dne 21. junija 1991.
- Vojna pošta br. 8866, Zahtjev za povratak vojnika u jedinice, številka akta 251-12/3, z dne 17. julija 1991.